

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

17 februarie 2009*

În cauza C-465/07,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolelor 68 CE și 234 CE de Raad van State (Țările de Jos), prin decizia din 12 octombrie 2007, primită de Curte la 17 octombrie 2007, în procedura

Meki Elgafaji,

Noor Elgafaji

împotriva

Staatssecretaris van Justitie,

* Limba de procedură: olandeza.

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts și M. Ilešič, președinți de cameră, domnii G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Malenovský, U. Lõhmus și L. Bay Larsen (raportor), judecători,

avocat general: domnul M. Poiares Maduro,
grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 8 iulie 2008,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul și doamna Elgafaji, de A. Hekman, avocat;

- pentru guvernul olandez, de doamnele C. Wissels și C. ten Dam, în calitate de agenți;

- pentru guvernul belgian, de doamnele C. Pochet și L. Van den Broeck, în calitate de agenți;

- pentru guvernul elen, de doamnele M. Michelogiannaki, T. Papadopoulou și G. Papagianni, în calitate de agenți;

- pentru guvernul francez, de domnul J-C. Niollet, în calitate de agent;

- pentru guvernul italian, de domnul R. Adam, în calitate de agent, asistat de domnul P. Gentili, avvocato dello Stato;

- pentru guvernul finlandez, de domnul J. Heliskoski, în calitate de agent;

- pentru guvernul suedez, de doamnele S. Johannesson și C. Meyer-Seitz, în calitate de agenți;

- pentru guvernul Regatului Unit, de doamna V. Jackson, în calitate de agent, asistată de domnul S. Wordsworth, barrister;

- pentru Comisia Comunităților Europene, de doamna M. Condou-Durande și de domnul R. Troosters, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 9 septembrie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 15 litera (c) din Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO L 304, p. 12, rectificare în JO 2005, L 204, p. 24, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52, denumită în continuare „directiva”) coroborat cu articolul 2 litera (e) din aceeași directivă.

- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul și doamna Elgafaji (denumiți în continuare „soții Elgafaji”), ambii resortisanți irakieni, pe de o parte, și Staatssecretaris van Justitie, pe de altă parte, având ca obiect respingerea de către acesta din urmă a cererii soților Elgafaji prin care urmăreau să obțină permise de ședere temporară în Țările de Jos.

Cadrul juridic

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

- 3 Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), prevede, la articolul 3, intitulat „Interzicerea torturii”:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

Reglementarea comunitară

- 4 Potrivit considerentului (1) al directivei:

„O politică comună în domeniul azilului, care cuprinde un sistem european comun de azil, este un element constitutiv al obiectivului Uniunii Europene care urmărește instituirea progresivă a unui spațiu de libertate, securitate și justiție deschis celor care, forțați de circumstanțe, caută în mod legitim protecție în Comunitate.”

5 Considerentul (6) al directivei enunță:

„Obiectivul principal al prezentei directive este, pe de o parte, să se asigure că toate statele membre pun în aplicare criteriile comune de identificare a persoanelor care au o nevoie reală de protecție internațională și, pe de altă parte, să asigure un nivel minim de beneficii respectivelor persoane în toate statele membre.”

6 Considerentul (10) al directivei precizează:

„Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale, precum și principiile recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [proclamată la Nisa la 7 decembrie 2000 (JO C 364, p. 1)]. Prezenta directivă urmărește în special garantarea deplinei respectări a demnității umane și a dreptului de azil ale solicitanților de azil și ale membrilor familiei care îi însoțesc.”

7 Considerentele (24)-(26) ale directivei sunt redactate după cum urmează:

„(24) Ar trebui adoptate, de asemenea, standarde minime privind definirea și conținutul statutului conferit prin protecția subsidiară. Protecția subsidiară ar trebui să completeze protecția refugiaților consacrată de Convenția [privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951].

- (25) Este necesară stabilirea criteriilor pe care ar trebui să le îndeplinească solicitanții unei protecții internaționale pentru a putea beneficia de protecția subsidiară. Aceste criterii ar trebui stabilite pe baza obligațiilor internaționale în temeiul instrumentelor privind drepturile omului și a practicilor deja existente în statele membre.
- (26) Riscurile la care populația unei țări sau o parte din populație este în general expusă nu constituie [în mod normal] în sine amenințări individuale care să poată fi calificate drept vătămări grave.”

8 Articolul 1 din directivă prevede:

„Prezenta directivă are ca obiect stabilirea unor standarde minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate.”

9 În sensul articolului 2 literele (c), (e) și (g) din directivă:

„[...]”

- (c) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, naționalității, opiniilor politice sau apartenenței la un anumit grup social se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări [...]

[...]

- (e) «persoană care poate beneficia de protecție subsidiară» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid care nu poate fi considerat refugiat, dar în privința căruia există motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine sau, în cazul unui apatrid, în țara în care avea reședința obișnuită, ar fi supus unui risc real de a suferi vătămările grave definite la articolul 15 [...] și nu poate [obține] sau, ca urmare a acestui risc, nu dorește protecția respectivei țări;

[...]

- (g) «cerere de protecție internațională» înseamnă cererea de protecție prezentată unui stat membru de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid, care poate fi înțeleasă ca urmărind să obțină statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară [...]"

10 În temeiul articolului 4 alineatele (1), (3) și (4) din directivă, care figurează în capitolul II al acesteia, intitulat „Evaluarea cererilor de protecție internațională”:

- statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională;

- evaluarea unei cereri de protecție internațională trebuie efectuată individual, ținând seama de mai multe elemente privind țara de origine în momentul luării unei decizii asupra cererii și a situației personale a solicitantului și

- faptul că solicitantul a suferit deja vătămări grave sau a făcut deja obiectul amenințării directe a unor astfel de vătămări reprezintă un indiciu serios al riscului real de a suferi vătămări grave, cu excepția cazului în care există motive întemeiate de a crede că respectiva persecuție sau respectivele vătămări grave nu se vor mai repeta.

11 Articolul 8 alineatul (1), cuprins în același capitol II, prevede:

„În cadrul evaluării cererii de protecție internațională, statele membre pot stabili că un solicitant nu are nevoie de protecție internațională atunci când, într-o parte din țara de origine, nu există niciun motiv pentru a se teme că va fi persecutat și niciun risc real de a fi supus unor vătămări grave și că se poate estima în mod rezonabil că solicitantul poate rămâne în respectiva parte din țara de origine.”

12 Articolul 15 din directivă, cuprins în capitolul V din aceasta, intitulat „Condiții care trebuie îndeplinite pentru a fi considerat persoană ce poate beneficia de protecție subsidiară”, prevede sub titlul „Vătămări grave”:

„Vătămările grave sunt:

(a) pedeapsa cu moartea sau execuția;

(b) tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine;

(c) amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.”

13 Articolul 18 din directivă stabilește că statele membre acordă statutul conferit prin protecție subsidiară unui resortisant al unei țări terțe eligibil pentru protecție subsidiară în conformitate cu capitolele II și V din aceeași directivă.

Reglementarea națională

14 Articolul 29 alineatul 1 literele b) și d) din Legea privind străinii din 2000 (Vreemdelingenwet 2000, denumită în continuare „Vw 2000”) prevede:

„Poate fi acordat un permis de ședere temporară, astfel cum a fost definit la articolul 28, străinului:

[...]

- b) care a demonstrat că există motive temeinice pe baza cărora se poate considera că, în caz de expulzare, este expus unui risc real de a fi supus torturii sau unor pedepse ori tratamente inumane sau degradante;

[...]

- d) a cărei revenire în țara de origine ar fi, în opinia ministrului, deosebit de dificilă, ținând seama de situația generală din această țară.”

15 Circulara privind străinii din anul 2000 (Vreemdelingencirculaire 2000), în versiunea aflată în vigoare la 20 decembrie 2006, prevede la punctul C 1/4.3.1:

„Articolul 29 alineatul 1 litera b) din [Vw 2000] permite acordarea unui permis de ședere în cazul în care străinul a demonstrat în mod satisfăcător că există motive temeinice pentru a considera că, în caz de expulzare, se expune unui risc real de a fi supus torturii sau unor pedepse ori tratamente inumane sau degradante.

Această prevedere decurge din articolul 3 [din CEDO]. Îndepărtarea unei persoane către țara în care se expune unui risc real («real risk») de a fi supusă unui astfel de tratament constituie o încălcare a articolului menționat. Dacă acest risc real a fost sau este dovedit, se eliberează în principiu un permis de ședere temporară (azil).

[...]”

- 16 În vederea transpunerii explicite, cu efect de la 25 aprilie 2008, a articolului 15 litera (c) din directivă, a fost introdus un nou articol 3.105 d în cadrul Deciziei privind străinii din anul 2000 (Vreemdelingenbesluit 2000).

Acțiunea principală și întrebările preliminare

- 17 La 13 decembrie 2006, soții Elgafaji au formulat cereri de eliberare a unor permise de ședere temporară în Țările de Jos, însoțite de elemente prin care urmăreau să dovedească riscul real la care ar fi fost expuși în cazul expulzării către țara lor de origine, în speță Irak. În susținerea argumentației formulate, aceștia au invocat o serie de fapte privind situația lor personală.
- 18 Petenții au arătat în special că domnul Elgafaji, musulman de rit șiiit, lucrase între luna august a anului 2004 și luna septembrie a anului 2006 în cadrul unei întreprinderi britanice care asigura protecția transportului de personal între aeroport și așa-numita „zonă verde”. Aceștia au susținut că unchiul domnului Elgafaji, angajat al aceleiași întreprinderi, fusese ucis de miliții locale, certificatul de deces al acestuia indicând că moartea a intervenit ca urmare a unui atac terorist. La puțin timp, o scrisoare cu amenințarea „moarte colaboratorilor” ar fi fost lipită pe ușa domiciliului comun al domnului Elgafaji și al soției sale, musulmană de rit sunnit.

- 19 Prin deciziile din 20 decembrie 2006, Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie (ministrul imigrării și al integrării, denumit în continuare „ministrul”), competent în materie până la 22 februarie 2007, dată la care problemele privind imigrarea au fost atribuite în sarcina Staatssecretaris van Justitie, a refuzat să acorde permise de ședere temporară soților Elgafaji. Între altele, ministrul a considerat că soții Elgafaji nu dovediseră în mod satisfăcător împrejurările invocate și, ca urmare, nu demonstraseră existența riscului real privind amenințările grave și individuale la care pretindeau că sunt expuși în țara lor de origine. Ministrul a conchis că situația soților Elgafaji nu intra sub incidența articolului 29 alineatul 1 litera b) din Vw 2000.
- 20 Potrivit ministrului, sarcina probei este identică în cazul protecției acordate în temeiul articolului 15 litera (b) din directivă și în cazul celei acordate în temeiul aceluiași articol litera (c). La fel ca și articolul 29 alineatul 1 litera b) din Vw 2000, aceste două prevederi ar impune solicitanților să demonstreze în mod suficient existența, raportată la împrejurările specifice situației lor personale, a riscului unor amenințări grave și individuale la care ar fi expuși în cazul în care ar fi trimiși către țara lor de origine. Întrucât nu au prezentat o astfel de probă în cadrul stabilit prin articolul 29 alineatul 1 litera b) din Vw 2000, soții Elgafaji nu ar putea, așadar, să invoce în mod util prevederile articolului 15 litera (c) din directivă.
- 21 Ca urmare a respingerii solicitărilor de eliberare a unor permise de ședere temporară, soții Elgafaji au introdus acțiuni la Rechtbank te 's-Gravenhage, acțiuni pe care instanța le-a admis.
- 22 Instanța menționată a considerat, în special, că articolul 15 litera (c) din directivă, care ia în considerare existența unui conflict armat în țara de origine a solicitantului protecției, nu impune stabilirea gradului sporit de individualizare a amenințării cerut de același articol la litera (b) și de articolul 29 alineatul 1 litera b) din Vw 2000. Astfel, proba existenței unor amenințări individuale și grave, a cărei sarcină revine persoanelor care solicită o formă de protecție, ar putea fi făcută cu mai multă ușurință în cadrul articolului 15 litera (c) din directivă decât în cadrul aceluiași articol litera (b).

- 23 În consecință, Rechtbank te 's-Gravenhage a anulat deciziile din 20 decembrie 2006 prin care se refuza acordarea de permise de ședere temporară soților Elgafaji, în măsura în care proba cerută în cadrul articolului 15 litera (c) din directivă fusese considerată echivalentă cu cea impusă pentru aplicarea aceleiași articol litera (b), astfel cum a fost acesta reluat prin articolul 29 alineatul 1 litera b) din Vw 2000.
- 24 Potrivit acestei instanțe, ministrul ar fi trebuit să examineze dacă nu existau motive pentru care să li se elibereze soților Elgafaji permise de ședere temporară în temeiul articolului 29 alineatul 1 litera d) din Vw 2000 pe baza existenței unor vătămări grave în sensul articolului 15 litera (c) din directivă.
- 25 Sesizat în apel, Raad van State a considerat că prevederile relevante din cadrul directivei prezintă o serie de dificultăți de interpretare. Acesta a constatat, în plus, că articolul 15 litera (c) din directivă nu fusese transpus în legislația olandeză la 20 decembrie 2006, dată la care ministrul a adoptat deciziile contestate.
- 26 În aceste condiții, Raad van State a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 15 litera (c) din [d]irectiv[ă] [...] trebuie interpretat în sensul că această dispoziție oferă protecție numai într-o situație care intră sub incidența articolului 3 din [CEDO], astfel cum a fost interpretat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, sau în sensul că această dispoziție oferă o protecție suplimentară sau diferită în comparație cu articolul 3 din [CEDO]?”

- 2) În cazul în care articolul 15 litera (c) din directivă oferă o protecție suplimentară sau diferită în comparație cu articolul 3 din [CEDO], care sunt criteriile pentru a aprecia dacă o persoană care susține că poate beneficia de statutul de protecție subsidiară este expusă unui risc real de amenințări grave și individuale ca urmare a violenței generalizate, în sensul articolului 15 litera (c) coroborat cu articolul 2 litera (e) din directivă?”

Cu privire la întrebările preliminare

²⁷ Cu titlu introductiv, este necesar să se constate că instanța de trimitere solicită lămuriri cu privire la protecția garantată de articolul 15 litera (c) din directivă în raport cu cea asigurată de articolul 3 din CEDO, astfel cum este acesta interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa (a se vedea în principal Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea NA. împotriva Regatului Unit din 17 iulie 2008, nepublicată încă în *Recueil des arrêts et décisions*, § 115-117, precum și jurisprudența citată).

²⁸ În această privință, trebuie să se evidențieze că, deși dreptul fundamental garantat de articolul 3 din CEDO face parte dintre principiile generale ale dreptului comunitar a căror respectare este asigurată de Curte și chiar dacă jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului este luată în considerare la interpretarea domeniului de aplicare al acestui drept în ordinea juridică comunitară, articolul 15 litera (b) din directivă este totuși cel care corespunde, în esență, articolului 3 menționat. În schimb, articolul 15 litera (c) din directivă reprezintă o prevedere al cărei cuprins este diferit de cel al articolului 3 din CEDO și a cărei interpretare trebuie, prin urmare, să fie realizată în mod autonom, asigurând însă respectarea deplină a drepturilor fundamentale, astfel cum sunt garantate de CEDO.

- 29 Întrebările adresate, care trebuie analizate împreună, se raportează, aşadar, la interpretarea articolului 15 litera (c) din directivă coroborat cu articolul 2 litera (e) din aceasta.
- 30 În lumina acestor observații introductive și ținând seama de circumstanțele specifice cauzei principale, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 15 litera (c) din directivă coroborat cu articolul 2 litera (e) din aceeași directivă trebuie interpretat în sensul că existența unor amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei solicitantului de protecție subsidiară este supusă condiției ca acesta să facă dovada faptului că amenințările îl vizează în mod specific ca urmare a unor elemente proprii situației sale. În cazul unui răspuns negativ, instanța menționată urmărește să afle care este criteriul în funcție de care se poate considera dovedită existența unor astfel de amenințări.
- 31 Pentru a răspunde la aceste întrebări, este necesar să se efectueze o analiză comparativă a celor trei tipuri de „vătămări grave” definite la articolul 15 din directivă, care constituie condițiile ce trebuie îndeplinite pentru a se putea considera că o persoană ar putea beneficia de protecție subsidiară, atunci când, potrivit articolului 2 litera (e) din directivă, există motive serioase și întemeiate de a crede că solicitantul ar fi supus „unui risc real de a suferi [astfel de] [vătămări]” în cazul în care ar fi trimis în țara în cauză.
- 32 În această privință, trebuie să se remarce că termenii „pedeapsa cu moartea”, „execuția”, precum și „tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant”, utilizați în cadrul articolului 15 literale (a) și (b) din directivă, acoperă situații în care solicitantul de protecție subsidiară este expus în mod specific riscului de a suferi o vătămare de un anume tip.

- 33 În schimb, vătămarea definită la articolul 15 litera (c) din directivă ca fiind constituită din „[amenințări] grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei” solicitantului acoperă un risc mai general de a suferi o vătămare.
- 34 Astfel, în acest caz, sunt avute în vedere la modul mai general „[amenințări] [...] la adresa vieții sau a persoanei” unui civil, mai curând decât violențe determinate. În plus, aceste amenințări sunt inerente unei situații generalizate de „conflict armat intern sau internațional”. În sfârșit, violența în cauză, aflată la originea acestor amenințări, este calificată drept „generalizată”, termen care implică faptul că se poate extinde asupra indivizilor indiferent de situația personală a acestora.
- 35 În acest context, termenul „individuale” trebuie înțeles ca acoperind amenințări îndreptate împotriva civililor indiferent de identitatea acestora, în cazul în care gradul de violență generalizată ce caracterizează conflictul armat aflat în curs de desfășurare, apreciat de autoritățile naționale competente sesizate cu o cerere de protecție subsidiară sau de instanțele din cadrul unui stat membru la care se atacă decizia de respingere a unei astfel de cereri, atinge un nivel atât de ridicat încât există motive serioase și întemeiate de a crede că un civil trimis în țara respectivă sau, după caz, în regiunea în cauză ar fi expus, ca urmare a simplei sale prezențe în teritoriile menționate, unui risc real de a suferi amenințările grave menționate la articolul 15 litera (c) din directivă.
- 36 Această interpretare, care poate conferi articolului 15 litera (c) din directivă o sferă de aplicare proprie, nu este infirmată de cuprinsul considerentului (26) al directivei, potrivit căruia „[r]iscurile la care populația unei țări sau o parte din populație este în general expusă nu constituie [în mod normal] în sine amenințări individuale care să poată fi calificate drept vătămări grave”.

- 37 Astfel, chiar dacă acest considerent implică faptul că simpla constatare obiectivă a unui risc asociat situației generale dintr-o țară nu reprezintă, în principiu, un motiv suficient pentru a demonstra că sunt îndeplinite condițiile enunțate la articolul 15 litera (c) din directivă în privința unei persoane determinate, modul său de redactare, prin utilizarea expresiei „în mod normal”, nu exclude ipoteza unei situații excepționale caracterizate printr-un grad de risc atât de ridicat încât ar exista motive serioase și întemeiate de a crede că persoana ar suporta riscul în cauză în mod individual.
- 38 Caracterul excepțional al acestei situații este de asemenea confirmat de faptul că protecția în cauză este subsidiară și, totodată, de economia generală a articolului 15 din directivă, în cadrul căreia vătămrile definite la literele (a) și (b) ale acestui articol au ca premisă un grad clar de individualizare. Deși este cert că anumite elemente colective au un rol important în ceea ce privește aplicarea articolului 15 litera (c) din directivă, în sensul că persoana vizată aparține, alături de alte persoane, cercului victimelor potențiale ale unei violențe generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional, nu este mai puțin adevărat că această prevedere trebuie să facă obiectul unei interpretări sistematice în raport cu celelalte două situații descrise la articolul 15 din directivă și că, prin urmare, trebuie interpretată în strânsă legătură cu această individualizare.
- 39 În această privință, este necesar să se precizeze că, cu cât solicitantul este mai în măsură să demonstreze că este afectat în mod specific, ca urmare a unor elemente proprii situației sale personale, cu atât mai redus va fi gradul de violență generalizată necesar pentru a putea beneficia de protecția subsidiară.
- 40 În plus, trebuie adăugat că, în cadrul evaluării individuale a unei cereri de protecție subsidiară, prevăzută la articolul 4 alineatul (3) din directivă, se poate ține seama în special:
- de extinderea geografică a situației de violență generalizată, precum și de destinația precisă a solicitantului în cazul trimiterii către țara în cauză, astfel cum rezultă din articolul 8 alineatul (1) din directivă și

- după caz, de existența unui indiciu serios al unui risc real precum cel menționat la articolul 4 alineatul (4) din directivă, indiciu în funcție de care exigența unei violențe generalizate, necesară pentru a putea beneficia de protecția subsidiară, poate înregistra un nivel mai scăzut.

41 În sfârșit, în cauza principală, trebuie evidențiat că, în cazul în care articolul 15 litera (c) din directivă nu a fost transpus în mod explicit în ordinea juridică internă decât după producerea faptelor care stau la originea litigiului cu a cărui soluționare a fost sesizată instanța de trimitere, această instanță trebuie să depună toate eforturile pentru a efectua o interpretare a dreptului intern, în special a articolului 29 alineatul 1 literele b) și d) din Vw 2000, care să fie conformă cu directiva.

42 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, fie că este vorba despre prevederi anterioare sau ulterioare adoptării directivei, în aplicarea dreptului intern, instanța națională careia i s-a solicitat interpretarea acestuia este obligată să elaboreze această interpretare, în măsura posibilului, în lumina literei și a spiritului directivei pentru a îndeplini rezultatul urmărit prin aceasta și pentru a se conforma astfel articolului 249 al treilea paragraf CE (a se vedea în special Hotărârea din 13 noiembrie 1990, *Marleasing*, C-106/89, Rec., p. I-4135, punctul 8, și Hotărârea din 24 iunie 2008, *Commune de Mesquer*, C-188/07, Rep., p. I-4501, punctul 84).

43 Având în vedere toate considerațiile de mai sus, este necesar să se răspundă la întrebările formulate că articolul 15 litera (c) din directivă coroborat cu articolul 2 litera (e) din aceeași directivă trebuie interpretat în sensul că:

- existența unor amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei solicitantului de protecție subsidiară nu este supusă condiției ca acesta să facă dovada faptului că amenințările îl vizează în mod specific ca urmare a unor elemente proprii situației sale personale;

- în mod excepțional, existența unor astfel de amenințări poate fi considerată dovedită în cazul în care gradul de violență generalizată ce caracterizează conflictul armat aflat în curs de desfășurare, apreciat de autoritățile naționale competente sesizate cu o cerere de protecție subsidiară sau de instanțele din cadrul unui stat membru la care se atacă decizia de respingere a unei astfel de cereri, atinge un nivel atât de ridicat încât există motive serioase și întemeiate de a crede că un civil trimis în țara respectivă sau, după caz, în regiunea în cauză ar fi expus, ca urmare a simplei sale prezențe în teritoriile menționate, unui risc real de a suferi respectivele amenințări.

⁴⁴ În sfârșit, trebuie adăugat că interpretarea articolului 15 litera (c) din directivă coroborat cu articolul 2 litera (e) din aceasta, astfel cum reiese de la punctele anterioare, este pe deplin compatibilă cu CEDO, inclusiv cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 3 din CEDO (a se vedea în special Hotărârea NA. împotriva Regatului Unit, citată anterior, § 115-117, precum și jurisprudența citată).

Cu privire la cheltuielile de judecată

⁴⁵ Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 15 litera (c) din Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate coroborat cu articolul 2 litera (e) din aceeași directivă trebuie interpretat în sensul că:

- **existența unor amenințări grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei solicitantului de protecție subsidiară nu este supusă condiției ca acesta să facă dovada faptului că amenințările îl vizează în mod specific ca urmare a unor elemente proprii situației sale personale;**

- **în mod excepțional, existența unor astfel de amenințări poate fi considerată dovedită în cazul în care gradul de violență generalizată ce caracterizează conflictul armat aflat în curs de desfășurare, apreciat de autoritățile naționale competente sesizate cu o cerere de protecție subsidiară sau de instanțele din cadrul unui stat membru la care se atacă decizia de respingere a unei astfel de cereri, atinge un nivel atât de ridicat încât există motive serioase și întemeiate de a crede că un civil trimis în țara respectivă sau, după caz, în regiunea în cauză ar fi expus, ca urmare a simplei sale prezențe în teritoriile menționate, unui risc real de a suferi respectivele amenințări.**

Semnături